

15. „*Memoria Restaurationis Templi Anno 1749 – Ezen Bögözi Ecclesiában lévő Reformatum Templom igen megrongyolott állapotjából kívül belől való vakolással, meszeléssel egészen uj padimentummal, uj székekkel, kőből való új predikáló székkal, felette való koronával megújított: Méltóságos Liber Báror Boros Jenői Korda György Úr ő Nagyságának és kedves Hites Társának Groff Széki Teleki Susanna Asszonynak ő Nagyságának, és Teintetes Nemzetes Borsai Nagy István Uramnak s kedves Hites Társának Etsedi Éva Asszonynak ő Nagyságoknak s ő Kegyelmekek tulajdon magok Istenes indulatjok és kegyes Patrociniumok által, ugyan Teintetes Nemzetes Borsai István Uram Curatorsága alatt, meljért Isten ő Nagyságokat ő Kegyelmekeket sokáig éltesse minden Lelki Testi jókkal szeresse, és végre adjon oly házat Erlette, mely kéz nélkül építetett a Menybe.*” – CsLt, F 47 Egyházi anyakönyvek 404. sz., 76r.

16. Uo. 76r-v.

17. Uo. 118v.

18. 1808-ban halt meg, szárazbetegségben (tüdő-tbc). – CsLt, F 47 Egyházi anyakönyvek 405. sz., 2r.

19. CsLt, F 47 Egyházi anyakönyvek 404. sz., 149r.

20. 1774-ben született ugyan egy József nevű fia, de ő következő évben meg is halt. – Uo. 89v.

21. „1814. szeptember 23. – Borsai Nagy István úr a kereszténységnek nagy oszlopa, tag elesésbe [bénulás miatt meghalt].” – Uo. 12r.

22. CsLt, F 47 Egyházi anyakönyvek 405. sz., 26r.

23. Az Ugronok már 1616-tól birtokosok voltak Bögözben, erre a fond több irata is utal, bár későbbi időszakból: egy 1741-ből fennmaradt tanúsítványban (17. sz. irat) Ugron Tamás bögözi emberét említik és egy 1748. évi szerződés (24. sz.) szerint Borsai Nagy István bizonyos bögözi földeket vásárol Ugron János özvegyétől, Torma Máriától.

24. Gyulai Rikárd: *Ósfák. Genealógiai Füzetek*, II. évf. (1904) 1. sz., 12.

25. Uo. 12-13.

26. 1909-ben engedélyt kapott, hogy ősi nemesi címerét, saját személyére vonatkozólag, a porosz Johannita-rend jelvényével kibővíthet viselhesse. – Dr. Gerő József: *A királyi könyvek*. Budapest, 1940 [reprint 1998]. 222.

27. „1832: Ugron János Főadminisztrátor 79 éves - guttaütés [agyvérzés miatt halt meg].” – CsLt, F 47 Egyházi anyakönyvek 405. sz., 102r.

28. Harmadik felesége lozádi br. Györffy Ágnes volt, így került néhány (5), a bárói család birtokaira vonatkozó irat a fond anyagába. Ezen harmadik házasságból származott Ugron Zoltán (1865–1928) nemzeti munkapárti országgyűlési képviselő.

29. Továbbá ő volt Erdély 1918. évi királyi biztosa, a Székely Nemzeti Tanács és a Nemzeti Szabadelvű Párt megalapítója, a Nemzeti Polgári Párt elnöke is.

Népi időjárásjóslás a falusi emberek körében

A szájhagyományban fennmaradt népi hiedelmek közül az időjárásra vonatkozóak a legelterjedtebbek. Ez főleg azzal magyarázható, hogy a falusi ember foglalkozása kapcsolódik a rá közvetlenül ható és az őt körülvevő természeti jelenségekhez, s ezért – a nap, a csillagok, a hold, a szél, a hőség, a fagy, a növények és állatok élettani jelenségeinek megfigyelése nyomán – tapasztalati tárháza nagyon gazdag.

Ezekből a régi tapasztalatokból alakult ki a „népi kalendárium”, amely az időjárás alakulását, s ezzel összefüggésben a várható termés alakulását jövendőli meg. A jóslatok között igen sok a babonás időjárásjelzés, mások viszont évszázados megfigyeléseken alapulnak.

A növényvilággal kapcsolatos megfigyelések főként az évszakok időjárását jelzik előre. Így, ha ősszel korán hullnak a levelek, enyhe télre várhatunk, ha későre, a tél még messze van, de erős lesz. Ha a tölgyfán (cserefa) május előtt levelek vannak, jó termés lesz, ha sok ősszel a makk, hosszú, erős tél várható (Sok makk szeptemberben, sok hó decemberben). A sok mogyoró is nehéz tél előjele. Ha reggel dús a harmat, aznap eső nem lesz, ha a lóhere szára kiegyenesedik, eső várható, ha a virágok széttárvják kelyhüket, megjavul az idő.

A légköri jelenségek megfigyelése szerint szép időt jelent: ha aranyárga az égbolt napkeleten, ha ragyogó fényesek a csillagok és a hold, ha a füst egyenesen felfelé száll, a szél reggel enyhén és nem egy irányból fúj. Rossz idő előjele: ha a nap felhőben nyugszik és felhőben kél, ha a holdnak udvara van, ha a csillagok halványak, ha pipál az erdő, ha a vonatfüty és a harangszó messzire hallatszik.

A népi megfigyelések szerint az állatok viselkedéséből ítélve, jó időt jelent: ha a juhok a legelőn este is játékosan ugrálnak, a denevérek szaporán röpködnek, a szúnyogok csoportosan járnak. Ha Márk napján (április 25) megszólal a fülemile, jó tavaszt hirdet. Ha a kakukk és a vadlúd tavasszal, amikor tér vissza, alant repül, meleg tavasz lesz.

Az állatvilág jelzése szerint rossz idő lesz: ha a méhek a kaptár nyílásánál csoportosan gyülekeznek, a legyek nagyon csípnek, a csókák csoportosan kavargva, hangoskodva repülnek, a halak magasan kiugrálnak a vízből, a kakas napnyugta után kukorékol, a ló patájával idegesen kaparja a földet, a ludak, récék többször is a víz alá buknak és hangoskodnak, a macskák, kutyák a földön hemperegnek. Ezek a megfigyelések általában megbízhatóbbak, mivel az állatok idegrendszerére az időjárás változása különleges hatást gyakorol, s ösztönük igen aktívan reagál erre.

Hogy ezeket a népi észrevételeket jobban megjegyezzék és megőrizték, a népköltészet versformába kötötte: „Hogyha szépen fénylik Vince, / megtelik borral a pince, / gabonával a pajta s csűr, / így Mihály jó édes bort szűr” (Vince napja január 22, Mihály napja szeptember 29). Február 25-e, „Pálforduló napja” szintén jelentős a gazdaember életében: „Pálforduló hogyha tiszta, / bőven terem mező s puszta. / Pálforduló hogyha nedves, / lesz a kenyér nagyon kedves.”

Az áprilisi esőt nem tartották áldásosnak, de „Pünkösdnapi esőtől / nő a fű a mezőből, / de búcsúzz a szőlőtől.” – figyelmeztet a mondóka. Szent György napja előtt ahány nappal hamarabb kuruttyolnak a békák, annyi nappal hamarabb esik le Szent Mihály napja előtt a hóharmat. „Ha Katalin kopog, Karácsony locsog” is egy érdekes megfigyelés (Katalin napja november 25). Tavasszal, ha északról dörög először, esős nyár lesz, ha délről, áldásos nyár következik, ha keletről, akkor hamar beáll az esős idő, nem lesz jó szénakészítő nyár.

A fenti népi jóslások több évi megfigyelésen alapulnak. Ezeket is kötelességünk megőrizni az utóknak, mert örökségünk részét képezik.

Adatközlők: Lőrinczi Borbála (92 éves), Bán Gagyai András (73 éves), Bán Károly (Fekete) (90 éves), Gyarmati Rozália (70 éves), Gyarmati Sándor (79 éves), Bán József (77 éves).

Lejegyezte Gálfalvi Gábor

